

Kossuth- és Széchenyi-díjak

Budapest (MTI)

A Magyar Köztársaság elnöke – a miniszterelnök javaslatára – március 15-e alkalmából Kossuth- és Széchenyi-díjakat adott át a parlamentben.

Kossuth-díjasok: Bánffy György Jászai Mari-díjas színművész, Kiváló Művész; Bari Károly József Attila-díjas költő, műfordító, grafikusművész; Bella István József Attila-díjas költő, műfordító, a Magyar Napló című irodalmi folyóirat szerkesztője; Bereményi Géza József Attila-díjas és Balázs Béla-díjas író, rendező, a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház főrendezője; Cseh Tamás Liszt Ferenc-díjas színművész, előadóművész, zeneszerző; Csikós Attila építész tervező művész, a Magyar Állami Operaház Jászai Mari-díjas vezető díszlettervezője; Eszenyi Enikő Jászai Mari-díjas színművész, Erdemes Művész; Erdélyi Zsuzsanna folklorista; G. Dénes György dal-szövegíró (posztumusz); Halász Judit Jászai Mari-díjas színművész, Erdemes Művész; Jeney Zoltán Erkel Ferenc-díjas zeneszerző, Erdemes Művész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára; Kampis Miklós építész, a Kós Károly Egyesülés igazgatója; Kovács János, a Magyar Állami Operaház Liszt Ferenc-díjas karnestere, Erdemes Művész; Kő Pál Munkácsy Mihály-díjas szobrászművész, Erdemes Művész, a Képzőművészeti Egyetem rektorhelyettese; dr. Lükő Gábor néprajzkutató, nyugalmazott múzeumigazgató; Nádler István Munkácsy Mihály-díjas festőművész, Erdemes Művész; Servátiusz Tibor szobrászművész; Szilágyi István József Attila-díjas író, a kolozsvári Helikon című irodalmi folyóirat főszerkesztője; Tóth János Balázs Béla-díjas operatőr, Kiváló Művész.

Széchenyi-díjasok: dr. Bánhidí László, a műszaki tudomány doktora, nyugalmazott egyetemi tanár; Bogsch Erik, a Richter Gedeon Részvénytársaság vezérigazgatója; dr. Borhidi Attila akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia Ökológiai és Botanikai Kutató Intézet igazgatója; dr. Csapody István erdőmérnök, címzetes egyetemi tanár, nyugalmazott botanikai szakfelügyelő; dr. Czelnai Rudolf akadémikus, meteorológus, címzetes egyetemi tanár; dr. Domanovszky Sándor, a Ganz Híd-, Daru- és Acélszerkezet-gyártó Részvénytársaság minőségügyi és hegesztési igazgatója; dr. Hatvani László akadémikus, a Szegedi Tudományegyetem Bolyai Intézetének egyetemi tanára; dr. Jelenits István, a Sapientia Szerzetesi Hit-tudományi Főiskola Apáczai-Cse-re János-díjas tanára, piarista szerzetes; dr. Kolosi Tamás egyetemi tanár, a szociológiai tudomány doktora, a Társadalomkutatási Intézet Részvénytársaság elnöke; dr. Mátyás Antal akadémikus, közgazdász, nyugalmazott egyetemi tanár; dr. Palkovics László, a műszaki tudomány doktora, tanszékvezető egyetemi tanár, a Knorr-Bremse Kutatási és Fejlesztési Központ igazgatója; dr. Papp Lajos, az orvostudomány doktora, egyetemi tanár, a Pécsi Tudományegyetem Szívgyógyászati Klinikájának igazgatója; dr. Peschka Vilmos akadémikus, jogfilozófus; dr. Ritoók Zsigmond akadémikus, filológus, nyugalmazott egyetemi tanár; dr. Simon Miklós, az orvostudomány doktora, a Szegedi Tudományegyetem nyugalmazott egyetemi tanára; dr. Solymos Résző akadémikus, az Erdészeti Tudományos Intézet tudományos tanácsadója; dr. Vekerdi László József Attila-díjas irodalom- és tudománytörténész; dr. Vértess Attila akadémikus, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Tudományos Akadémia Nukleáris Szerkezetvizsgáló Kutatócsoport vezetője.

A szerénység egyenes arányban áll a tehetséggel – idézi fel a nyolcvanhat éves Simon Miklós emeritus professzor egyik kedvenc mondását. A szegedi egyetem bőrgyógyászati klinikáját huszonegy éven át tanszékvezetőként irányító egyetemi tanár március 15-én a legmagasabb tudományos állami kitüntetés, a Széchenyi-díjat vehette át a parlamentben.

– Azt mondta, ez az első állami kitüntetése. Neves tudósok ebben a korban általában már többel is dícselkedhetnek. Mi az oka, hogy eddig mellőzték?

– Soha nem voltam párttag, és azt is tudták rólam, távol áll tőle, hogy a kommunis-tákkal közösséget vállaljak. Ezért aztán sem hetven, sem nyolcvan éves koromban nem tüntettek ki. Szakmai elismeréseket persze kaptam, hazaiakat és külföldieket egyaránt, mert az egyetemeken és orvosi körökben ismertek és becsültek.

– A szocializmusban mutatott ellenzékiességben feltehetően az erdélyi származású szülőktől kapott neveltetés is szerepet játszott. Milyen értékeket hozott magával a szülői házból?

– Én már nem Erdélyben születtem, hanem a mai is Szlovákia területén található Gömör megyében, egészen pontosan Nagyrőcén, ahová a polgári iskolában tanító édesapámat 1913-ban áthelyezték. Édesanyám is tanító volt, de sohasem gyakorolta foglalkozását, mert hét gyermeket kellett felnevelnie. A szüleimnek sok lemondással járt, hogy minden gyereknek diplomát adjanak a kezébe, de vállalták. Az ugyanis természetes dolognak számított, hogy mindannyian továbbtanuljunk, hiszen a családi hagyományok is erre kényszerítették bennün-

A matematika tiszta világ, ahol csak az igaz, amit be is tudunk bizonyítani – mondja dr. Hatvani László akadémikus, a Szegedi Tudományegyetem professzora, akit munkahelye, a Bolyai Intézet terjesztett fel Széchenyi-díjra. A legmagasabb hazai tudományos kitüntetés tegnap vette át Mádl Ferenc Köztársasági elnöktől.

– Mikor döntötte el, hogy matematikus lesz?

– Középiskolás koromban, negyedik osztályban születtem meg az elhatározás, hogy matematika-fizika szakra jelentkezem. Nem volt könnyű döntés, mert nagyon szerettem a magyart, a latint is. A sorsom végleg harmadéves egyetemista koromban pecsételődött meg, amikor Pintér Lajos tanár úr megkérdezte, lenne-e kedvem olvasgatni a differenciálegyenletekről. Akkor még nem igazán tudtam, hogy ez mit jelent, de belekóstoltam, és egy fél év sem telt el, a matematika öleléséből már nem tudtam szabadulni.

– Mit szeret benne?

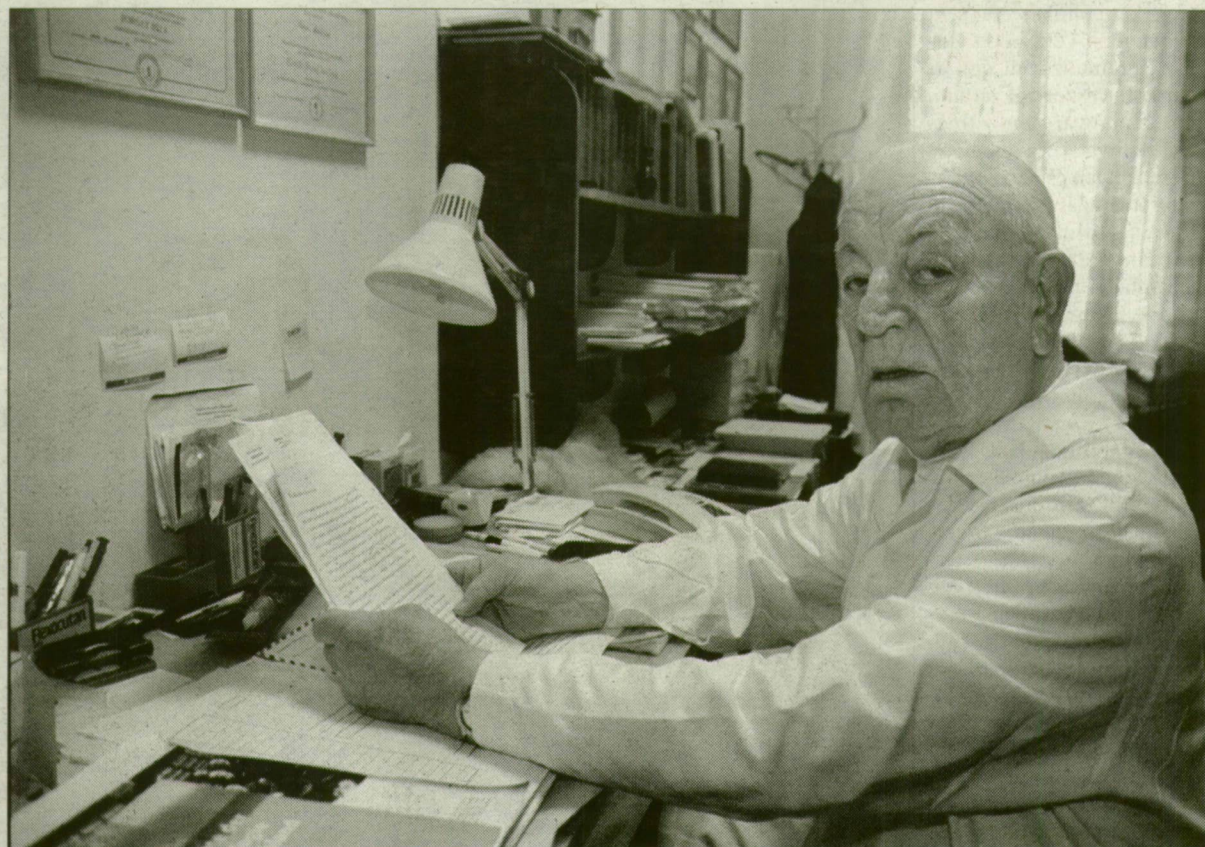
– Szeretem, hogy a matematikában tiszta törvények uralkodnak. Itt csak az igaz, amit bebizonyítunk. Ez egy olyan világ, ahol nincs mellébeszélés, minden világos.

– Kutatni jobb a matematikát, vagy tanítani?

– Egy egyetemi tanár életében a kettő összefonódik. Azt mondanám, két úr szolgálja vagyok, és sokszor nehéz eldönteni, melyikre inkább. Kutatás nélkül egy egyetemen nem lehet tanítani, de a kutatás néha háttérbe szorul, mert ha „be-

Simon Miklós professzor Széchenyi-díjas

A kelet-nyugati kapcsolat

Dr. Simon Miklós: Sikertől olyan iskolát teremteni, amely hírnévre tett szert itthon és Európában. (Fotó: Schmidt Andrea)

ket. A rokonok között papok, tanítók, katonatisztek voltak, akik példaként álltak előttünk. Így aztán én is Sárospatakon és Miskolcon jártam gimnáziumba, majd pedig a debreceni egyetemen tanultam tovább. A tanulás mellett hazafias neveltetésben volt részem, édesapám pedig rászoktatott bennünket a sportra és a természetjárásra. A lovaglás, a vívás és az úszás szinte kötelező volt a férfiak számára. Keményen megéledtünk. Ennek is köszönhetjük, hogy testvéreimmel együtt szép kort értünk meg. A vadászatot is tőle tanultam, és ez a szenvedélyem a mai napig megmaradt.

– A mai pályakezdő kutatók helyzetével összevetve, hogyan jellemezné az akkori fiatal tudósok életkörülményeit?

– Az akkori kutatók anyagi nehezebb viszonyok mellett éltek, mint a mostaniak. Az étkezésemben például a gyakornokok, sőt a tanársegédek is fél adag ételt kértek, mert az egészért 46 pengőt kellett volna fizetniük. Később ezek közül sokan professzorok, akadémikusok lettek. Azok, akik kitűnő diplomával végeztek, főorvosi állást kaphattak, de egyetemi katedrára is juthattak.

– Hogyan került Debre-

cenből a szegedi bőrgyógyászati klinikára?

– 1965-ben megpályáztam az éppen megüresedő tanszékvezetői állást. Érdekes, hogy éppen engem választottak, pedig nem voltam párttag. Talán azért, mert a többi pályázó sem volt az.

– Mire emlékszik vissza a legszívesebben a tanszékvezetőként eltöltött huszonegy évből?

– Elsősorban arra, hogy sikerült olyan iskolát teremteni, amely hírnévre tett szert itthon és Európában. Az évek során hét professzor került ki erről a klinikáról, akikből négy tanszékvezető lett. A tanítvá-

nyaim közül tizennyolcan külföldre is kijutottak, annak ellenére, hogy a minisztériumtól egy fillért sem kaptam erre. Baráti kapcsolataim révén azonban el tudtam intézni, hogy ezek az emberek külföldi tapasztalatot szerezhessenek. A kapcsolataim jó része abból származott, hogy a kelet-német és más szocialista országbeli tudósokat szakmai konferenciákra hívtam Szegedre, ahol összejöhetek nyugat-német kollégákkal, akikről addig csak hírből hallottak. Nem volt teljesen kockázatos, hogy mentes vállalkozás, és elhangzott itt-ott rosszalló megjegyzés arról, hogy németpo-

litikát folytatok. Aztán kiderült, hogy ezekből a kapcsolatokból nemcsak az én tanítványaim profitálhatnak, hanem rajtuk kívül másokat is fogadtak a külföldi intézményekben.

– Mi adott sikerélményeket a kutatásban?

– Az első tudományos eredmény még medikus koromban született meg. 1938-ban leírtam egy addig nem ismertett gégeizmot. Jóval később, az 1966-ban tartott hamburgi Marchionini- emlékülésen olyan anyagcsere betegségről számoltam be, amelyet addig nem azonosítottak. Azóta a szakirodalom rám hivatkozik ezzel kapcsolatban. Rájöttem arra is, hogy egy tbc-s eredetűnek tartott granulomás betegségnek semmi köze sincs a tuberkulózishoz, s ezért teljesen más gyógyszerrel kell kezelni. Nagy feltűnést keltett, amikor egy bécsi professzorral a világon elsőként adtam gombás betegségben szenvedőknek a griseofulvin nevű szert, amiről nem akarták elhinni, hogy gyógyítja az adott gombásodást. Munkatársaimmal világviszonylatban az első között immunológiai módszerekkel sikerült elkülöníteni a tbc-s körképeket a sarcoidistól. A két betegséget addig csak úgy lehetett megkülönböztetni, ha kimetszettünk egy darab bőrt. Fényvédő vegyületek is kikísérleteztem, melyek közül kettőt szabadalmaztattak, de egyszer sem gyártották azokat.

– Eddig milyen kitüntetésekkel büszkélkedhetett?

– Megkaptam a Szent-Györgyi Albeiről, a Jancsó Miklósról, a Rajka Ödönről és a Fomet Béláról elnevezett emlékérmeket, valamint az Eötvös-koszorút. A német-magyar kulturális kapcsolatok ápolásáért pedig átvehettem a német szolgálati érdemrend nagykeresztjét. Ezen kívül tizennégy külföldi bőrgyógyászati társaság választott tiszteletbeli tagjává.

Hegedűs Szabolcs

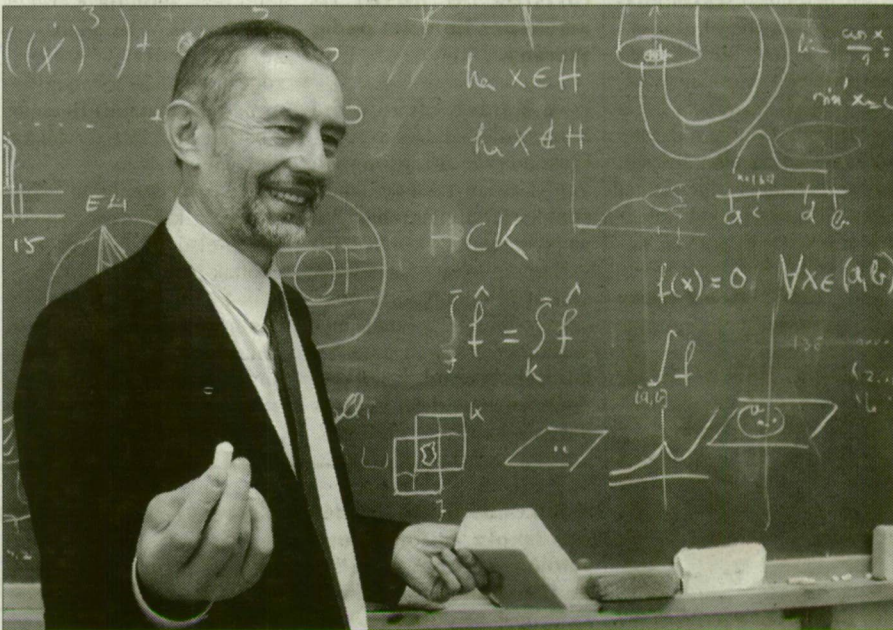
Hatvani László matematikus

„Két úr szolgája vagyok”

csengetnek”, menni kell órát tartani. Mind a kettő szép feladat. A tanításban az a jó, hogy az ember látja a hallgatók gyarapodását, és be tudja vonni őket a munkába, együtt, közösen lehet óráról órára előbbre jutni. A kutatás a matematika esetében ezzel szemben magányos dolog. De megadatik az alkotás, a felfedezés öröme, ha nem is minden nap, de néhányszor mindenképpen az ember életében. Az nagyon jó érzés, amikor az ember megold egy problémát vagy bebizonyít egy tételt, amit mások is szeretnek volna.

– Tudom, hogy nagyon nehéz, de arra kérem, próbálja meg közérthetően elmagyarázni kutatásai lényegét.

– Sokan azt mondják, egy matematikus azért nem tudja könnyen elmagyarázni, mit csinál, mert elszakad a valós világtól. Ez nem igaz. Mi is a valós világgal foglalkozunk, csak nagyobb az áttétel, az absztrakció foka. Differenciálegyenletekkel foglalkozom – ezek időben zajló folyamatok matematikai modelljei. Mondok egy példát: hallottam a rádióban, hogy pánik van Amerikában, mert sokat esett a tőzsde. A tőzsde a kereslet-kínálat kölcsönhatásán alapszik – ezt a kölcsönhatást a matematika egyenlet formájában meg tudja fogalmazni. A tőzsdén az boldogul, aki előre lát, a matematikai modellek

Dr. Hatvani László: Fél év után már nem tudtam szabadulni a matematika öleléséből. (Fotó: Karnok Csaba)

pedig arra valók, hogy előre le tudjuk játszani, ami történni fog. A szűkebb kutatási területem a stabilitás-elmélet. Azt vizsgálom, hogy egy differenciálegyenlet-modell mikor stabilis, vagyis egy kis változás a körülményekben mikor nem okoz nagy változást a rendszerben. Ennek jelentőségét a tőzsde. A tőzsde a kereslet-kínálat kölcsönhatásán alapszik – ezt a kölcsönhatást a matematika egyenlet formájában meg tudja fogalmazni. A tőzsdén az boldogul, aki előre lát, a matematikai modellek

– Nemesak matematika

szakosokat tanít, hanem a másoddiplomás közgazdász-képzésben bölcsészeket és jogászokat is – legendásan jól. Ezt hogyan csinálja?

– A lényeg az, hogy bele kell képzelni magunkat annak a helyzetébe, aki a padban ül. Ez a tanítás titka. Végig kell gondolni, hogy az adott hallgató felkészültségével, az ő eszével érthető-e az, amit én mondok. Meggyőződése, hogy ez látszik is, az arcokon, a szemeken.

– Egész eddigi szakmai éle-

te a Bolyai Intézethez kötődik, 1996-99 között a vezetője is volt. Igaz, hogy ez a közösség egyetem-szerke híres a légköréről?

– Szakmai életemben szinte mindent ennek az intézetnek köszönhetek, ami egy igazi ki-nevelő és megtartó közösség. Valóban, maga a légkör csodálatos: itt az emberek tisztelik, becsülik és szeretik egymást. Tudom, hogy ez ritkaság manapság. Talán az a magyarázata, hogy olyan példák voltak előttünk, akik nemcsak az oktatásban, a kutatásban, hanem

életvitelükben, viselkedésükben is mértéket jelentettek számunkra. Nagy vágyam, hogy a fiatal kollégák is azt érezzék az intézettel kapcsolatban, amit én éreztem annak idején.

– Soha nem csábította a külföld?

– Valahogy soha nem éreztem, amikor hosszabb-rövidebb ideig külföldön voltam, hogy ott szeretnék élni. Én itt-hon érzem jól magam. Nekem az rengetegre jelent, hogy ismerősökkel találkozom, hogy ha megyek az utcán én köszönök valakinek, vagy nekem köszönnek, megállunk, beszélgetünk. Nekem fontos, hogy azok, akik körülvesznek, ugyanannak örüljenek, mint én, ugyanaz legyen a kultúránk, a szokásaink, az értékrendünk.

– Milyen érzés volt, amikor megkapta a köztársasági elnöki borítékot?

– Már az is nagy megtiszteltetés volt és nagyon jólesett, hogy a Bolyai Intézet felterjesztett a Széchenyi-díjra. Ez azt igazolja számomra, hogy a mindennapi munkámról jó véleményekkel vannak azok, akikkel együtt dolgozom. Az pedig, hogy megkaptam a kitüntetés, azt jelenti, hogy nemcsak a szűkebb környezetem tartja fontosnak az eredményeimet. Nehéz érzelmekről beszélnem, mert nem költő vagyok, hanem matematikus, de amikor megkaptam a díszes borítékot, bevallom, nagyot dobant a szívem. Büszke vagyok és boldog. De az is eszembe jutott, hogy egy ekkora kitüntetés kötelez is: utólag is be kell bizonyítani, hogy méltó vagyok rá.

Keczer Gabriella